

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
DROHOBYCH IVAN FRANKO STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY
YOUNG SCIENTISTS COUNCIL

ISSN 2308-4855 (Print)
ISSN 2308-4863 (Online)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК:

**Міжвузівський збірник наукових праць молодих
вчених Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка**

HUMANITIES SCIENCE CURRENT ISSUES:

**Interuniversity collection of Drohobych
Ivan Franko State Pedagogical University
Young Scientists Research Papers**

ВИПУСК 71. ТОМ 2
ISSUE 71. VOLUME 2

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 2 від 29.02.2024 р.)*

Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомя]. – Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2024. – Вип. 71. Том 2. – 336 с.

Видання розраховане на тих, хто цікавиться питаннями розвитку педагогіки вищої школи, а також філології, мистецтвознавства, історії.

Редакційна колегія:

Пантюк М.П. – головний редактор, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Душний А.І.** – співредактор, кандидат педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ільницький В.І.** – співредактор, доктор історичних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Дмитрів І.І.** – відповідальний секретар, кандидат філологічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Андрєв В.М.** – доктор історичних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка); **Батюк Т.В.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Баукова А.Ю.** – кандидат історичних наук, доцент (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Бермес І.І.** – доктор мистецтвознавства, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Волошин С.М.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології; **Гриценко Г.З.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Галів М.Д.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Галик В.М.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Гжесяк Ян** – доктор габлітований, надзвичайний професор кафедри (Державна вища професійна школа); **Дутчак В.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Заєць В.М.** – кандидат мистецтвознавства, доцент (Національна музична академія України імені Петра Чайковського); **Зимомя І.М.** – доктор філологічних наук, професор (Ужгородський національний університет); **Іванишин П.В.** – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Кекош О.М.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка; **Корсак Р.В.** – доктор історичних наук, професор (Ужгородський національний університет); **Кравчик М.О.** – кандидат філософських наук, доцент (Міжнародний гуманітарний університет); **Лазурко Л.М.** – доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (м. Дрогобич, Україна); **Маршалек-Кава Джоанна** – доктор наук, доцент (Університет Миколая Коперника в Торуні, Торунь, Польща); **Масненко В.В.** – доктор історичних наук, професор (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького); **Мафтин Н.В.** – доктор філологічних наук, професор (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Мацьків П.В.** – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Медвідь О.В.** – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та правознавства, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (м. Дрогобич, Україна); **Невмержицька О.В.** – доктор педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Оршанський Л.В.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пагута М.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пантюк Т.І.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Петречко О.М.** – доктор історичних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Печарський А.А.** – доктор філологічних наук, професор (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Попп Р.П.** – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та правознавства, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (м. Дрогобич, Україна); **Синкевич Н.Т.** – кандидат мистецтвознавства, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ситник О.М.** – доктор історичних наук, професор (Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького); **Сташевська І.О.** – доктор педагогічних наук, професор (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України; **Сташевський А.А.** – доктор мистецтвознавства, професор (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України; **Стечик Ю.О.** – доктор історичних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Стреначікова Марія** – доктор наук (дос. ССс., PhD.), (Академія мистецтв у Банській Бистриці); **Тельвак В.П.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Устименко-Косоріч О.А.** – кандидат мистецтвознавства, доктор педагогічних наук, професор (Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка); **Футала В.П.** – доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (м. Дрогобич, Україна); **Чик Д.Ч.** – доктор філологічних наук, доцент (Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка); **Яворська Г.Х.** – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний гуманітарний університет); **Янишин Б.М.** – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник (Інститут історії України НАН України); **Яремчук В.П.** – доктор історичних наук, професор (Національний університет «Острозька академія»).

Збірник індексується в міжнародній базі даних Index Copernicus International.

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 6143 від 28.12.2019 р. (додаток 4) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки, 012 – Дошкільна освіта, 013 – Початкова освіта, 014 – Середня освіта (за предметними спеціалізаціями), 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями), 016 – Спеціальна освіта).

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. (додаток 1) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі філологічних наук (035 – Філологія) та у галузі культури і мистецтва (022 – Дизайн, 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, 024 – Хореографія, 025 – Музичне мистецтво, 026 – Сценічне мистецтво, 027 – Музеєзнавство, пам'яткознавство, 028 – Менеджмент соціокультурної діяльності).

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 1290 від 30.11.2021 р. (додаток 3) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі історичних наук (032 – Історія та археологія).

Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка» Серія КВ № 19906-9706Р від 14.05.2013 р.

Усі електронні версії статей збірника оприлюднюються на офіційному сайті видання www.aphn-journal.in.ua

Редакційна колегія не обов'язково поділяє позицію, висловлену авторами у статтях, та не несе відповідальності за достовірність наведених даних та посилань.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Засновник і видавець – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, співзасновники Ільницький В.І., Душний А.І., Зимомя І.М.
Адреса редакції: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, обл. Львівська, 82100. тел.: (03244) 1-04-74, факс: (03244) 3-81-11, e-mail: info@aphn-journal.in.ua

© Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2024

© Пантюк М.П., Душний А.І., Зимомя І.М., 2024

Recommended for publication
by Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Academic Council
(protocol No 2 from 29.02.2024)

Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers / [editors-compilers M. Pantyuk, A. Dushnyi, V. Ilnytskyi, I. Zymomyra]. – Drohobych : Publishing House „Helvetica”, 2024. – Issue 71. Volume 2. – 336 p.

The journal is intended for all interested in high school pedagogy, philology, art, and history.

Editorial board:

M. Pantyuk – Editor-in-Chief, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice-Rector for Scientific Work (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical); **A. Dushnyi** – Co-Editor, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Ilnytskyi** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **I. Dmytriv** – Corresponding Secretary, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Andrieiev** – Doctor of History, Professor (Kyiv Grinchenko University); **T. Batiuk** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **A. Baukova** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko Lviv National University); **I. Bermes** – Doctor of Arts, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **S. Voloshyn** – candidate of pedagogical sciences, associate professor of Psychology Department; **H. Hrytsenko** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko Ivan Franko State Pedagogical University); **M. Haliv** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Halyk** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **J. Gzhesiak** – Dr. Gab., Associate Professor (Konin Higher Secondary School of Education); **V. Dutchak** – Doctor of Arts, Professor (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University); **V. Zaiets** – Candidate of Art Studies, Associate Professor (National Music Academy of Ukraine named after Peter Tchaikovsky); **I. Zymomyra** – Doctor of Philology, Professor (Uzhgorod National University); **P. Ivanyshyn** – Doctor of Philology, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Kekosh** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor Department of Social Pedagogy of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University; **R. Korsak** – Doctor of Historical Sciences, Professor (Uzhhorod National University); **M. Kravchyk** – Ph.D. in Philosophy, Associate Professor (International Humanitarian University); **L. Lazurko** – Doctor of History, Professor; **Marszalek-Kawa Joanna** – Doctor of Science, Associate Professor (Nicolaus Copernicus University in Torun, Torun, Poland); **V. Masnenko** – Doctor of History, Professor (Bogdan Khmelnytsky Cherkasy National University); **N. Maftyn** – Doctor of Philology, Professor (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University); **P. Matskiiv** – Doctor of Philology, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Medvid** – Ph.D. in History, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Nevmerzhytska** – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor (General Pedagogy and Preschool Education of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **L. Orshanskyi** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ivan Franko State Pedagogical University); **M. Pahuta** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko State Pedagogical University); **T. Pantiuk** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Petrechko** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **A. Pecharskyi** – Doctor of Philological Sciences, Professor (Lviv National University); **R. Popp** – Ph.D. in History, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **N. Synkevych** – Candidate of Arts, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **I. Stashevska** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Academic Affairs of Kharkiv State Academy of Culture), Honored Worker of Arts of Ukraine; **A. Stashevskiy** – Doctor of Arts, Professor (Kharkiv State Academy of Culture), Honored Worker of Arts of Ukraine; **Y. Stetsyk** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **M. Strenachikova** – Doctor of Science (Doc. CSc., Ph.D.), (Academy of Arts in Banska Bystrica); **V. Telvak** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Futala** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Ustyomenko-Kosorich** – Candidate of Art History, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko); **D. Chyk** – Doctor of Philology, Associate Professor (Taras Shevchenko Kremenets Regional Humanities and Pedagogical Academy); **H. Yavorska** – Doctor of Education, Professor (International Humanitarian University); **B. Yanyshyn** – Candidate of Historical Sciences, Senior Research Associate (Institute of History of Ukraine of the NAS of Ukraine); **V. Yaremchuk** – Doctor of History, Professor (Ostroh Academy National University).

The collection is included in such international databases as Index Copernicus International.

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 28.12.2019 № 6143 (annex 4), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category “B”) on pedagogical sciences (011 – Educational, pedagogical sciences, 012 – Pre-school education, 013 – Primary education, 014 – Secondary education (subject specialization), 015 – Professional education (in the field of specializations), 016 – Special education).

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 17.03.2020 № 409 (annex 1), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category “B”) on philological sciences (035 – Philology) and culture and arts (022 – Design, 023 – Fine arts, decorative arts, restoration, 024 – Choreography, 025 – Musical arts, 026 – Performing art, 027 – Museum and monument studies, 028 – Management of socio-cultural activities).

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 30.11.2021 № 1290 (annex 3), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category “B”) on historical sciences (032 – History and Archeology).

Print media registration certificate «Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers» series KV № 19906-9706P dd. 14.05.2013.

All electronic versions of articles in the collection are available on the official website edition
www.aphn-journal.in.ua

Editorial board do not necessarily reflect the position expressed by the authors of articles,
and is not responsible for the accuracy of these data and references.

The articles were checked for plagiarism using the software StrikePlagiarism.com developed by the Polish company Plagiat.pl.

Founder and Publisher – Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
co-founders V. Ilnytskyi, A. Dushnyi, I. Zymomyra.

Editorial address: Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Ivana Franka str., 24, Drohobych, Lviv region,
82100. tel.: (03244) 1-04-74, fax: (03244) 3-81-11, e-mail: info@aphn-journal.in.ua

© Drohobych State Ivan Franko
Pedagogical University, 2024
© M. Pantyuk, A. Dushnyi, I. Zymomyra, 2024

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ

Валерій КАПЕЛЮШНИЙ, Ростислав КОНТА ЛІТЕРАТУРНА ТВОРЧІСТЬ ДАНИЛА МОРДОВЦЯ: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ДИСКУРС.....	4
Валерія КЛАПЧУК ІСТОРИЧНІ ШЛЯХИ РОЗВИТКУ КОБЗИ ТА БАНДУРИ: РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ.....	10
Світлана КОРКАЧ, Олена КАЛІНОВИЧ ОСОБЛИВОСТІ ДРУКОВАНИХ ПАМ'ЯТОК САКРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА XVII–XVIII СТ. НА ПРИКЛАДІ КИРИЛИЧНИХ СТАРОДРУКІВ ФОНДОВОЇ КОЛЕКЦІЇ НЕЗ «ПЕРЕЯСЛАВ»....	15
Петро КОТЛЯРОВ, Валентина КУРИЛЯК ЕПІДЕМІЯ, ВАКЦИНАЦІЯ, ХЕЙТИНГ: ПРОТЕСТАНТСЬКА ЦЕРКВА І ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИК...	22
Микола КУЛІНІЧ, Галина САГАН УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА В ЯПОНІЇ ТА ЇЇ ПІДТРИМКА БІЖЕНЦІВ З УКРАЇНИ.....	32

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Олександр ЗАСТАВНИЙ ВІДТВОРЕННЯ ВЕСІЛЬНОГО ОБРЯДУ В ХОРЕОГРАФІЧНІЙ КОМПОЗИЦІЇ «ВЕСІЛЛЯ НА ОПІЛЛІ».....	41
Павло ЗІБРОВ, Владислав ЗАЙЦЕВ ВОКАЛЬНА МАНЕРА ЯК ОСНОВА ТВОРЧОГО СТИЛЮ ПОП-ВИКОНАВЦЯ.....	48
Юлія КАРЧОВА НАРОДНОПІСЕННА ВИКОНАВСЬКА ПАРАДИГМА У ТВОРЧОСТІ СУЧАСНИХ ЧОЛОВІЧИХ ГУРТІВ.....	53
Софія КНИЖНИКОВА ЕТНІЧНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В ДИЗАЙНІ ТИТРІВ ДО УКРАЇНСЬКИХ КІНОСТРІЧОК.....	59
Олександр КРОТЕВИЧ МУРАЛ ЯК СУЧАСНА ДИЗАЙНЕРСЬКА ПРАКТИКА ТА ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО ПРОСТОРУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	66
Надія КУКУРУЗА ДЖЕРЕЛОЗНАВЧІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МИСТЕЦТВА СЛОВА В СЕРЕДОВИЩІ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ ХХ СТОРІЧЧЯ.....	72
Георгій КУРБАНОВ СВІТ АНІМЕ ТА ТВОРЧІСТЬ ХАЯО МІЯДЗАКІ.....	79
Тетяна ЛУГОВЕНКО ПЕРФОРМАТИВНЕ МИСТЕЦТВО ТА НАРОДНО-СЦЕНІЧНА ХОРЕОГРАФІЯ: РЕАЛЬНІСТЬ ЧИ НЕВДАЛИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ?.....	87
Ольга МАРТИНІВ, Любомир МАРТИНІВ КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ХОРЕОГРАФІЧНІЙ ОСВІТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	93
Юлія МОСКВІЧОВА, Олена ТЕПЛОВА, Василь ФРИЦЮК ВПЛИВ МИТЦІВ ПОЛЬСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ НА СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ І ВИКОНАВСТВА НА ПОДІЛЛІ.....	99
Олена МУДАЛІГЕ ЗАСОБИ ДИЗАЙНУ ШРИФТОВОГО ПЛАКАТУ ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ.....	106
Світлана ОБОРСЬКА РОМСЬКЕ МАТЕРИНСТВО В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ЖИВОПИСІ.....	112
Владислав ПРУС ФЕНОМЕН ПАНІСТА-КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА ТА СУТНІСТЬ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ.....	119

МОВОЗНАВСТВО. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Андрій ІСАКОВ КОРПУСНИЙ АНАЛІЗ ДИСКУРСУ ЖАХІВ У ТВОРАХ HOWARD PHILLIPS LOVECRAFT.....	124
Любов КОПАНИЦЯ ДОСЛІДНИЦЬКА ІНТЕНЦІОНАЛЬНІСТЬ ТА ВІЗІЇ ПРЕДСТАВНИКІВ СУЧАСНОЇ КИЇВСЬКОЇ ФОЛЬКЛОРИСТИЧНОЇ ШКОЛИ.....	128
Наталія КОРОТКА ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ.....	138
Олександр КОТЯШ, Алла ПАВЛОВА ЕТНОЛІНГВІСТИЧНІ ДЖЕРЕЛА ФОЛЬКЛОРНОГО ПРОЦЕСУ РІВНЕНЩИНИ: НОМЕНИ КУХОННОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО НАЧИННЯ.....	143
Леся КРАВЧЕНКО ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У СТАРШІЙ ШКОЛІ ЯК РУШІЇ КОМПЕТЕНТІСНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ: ІНТЕРМЕДІАЛЬНИЙ ПІДХІД.....	150
Лариса МАКАРЕНКО, Олена ПОПОВА, Валентина ГОНЧАРУК СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ В УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ КУРСАХ ДЛЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ.....	155
Євгенія МАКАРСЬКА, Ірина ГЛАДКИХ ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ НАВЧАННЯ ЛЕКСИКИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ.....	163
Ольга МЕЛЕНЧУК, Валентина ГУЙВАН АВТОБІОГРАФІЗМ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ СОФІЇ ПАРФАНОВИЧ ТА СПОГАДИ РОМАНА ВОЛЧУКА ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ПІЗНАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ПИСЬМЕННИЦІ.....	170
Роксолана МЕЛЬНИЧУК ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛІСЕМІЇ Й ОМОНІМІЇ У ФОНОСЕМАНТИЗМІ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ.....	178
Надія ПАВЛЮК, Валерія ШВАЙКА НОВЕЛА О. КОБИЛЯНСЬКОЇ «VALSEMELANCOLIQUE»: СПЕЦИФІКА НАРАТИВНИХ МОДЕЛЕЙ.....	184
Оксана ПАГАВА ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ В ОВОЛОДІННІ ДРУГОЮ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ, ФРАНЦУЗЬКОЮ, ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ПЕРЕКЛАДАЧАМИ Й ФІЛОЛОГАМИ.....	190
Наталія ПЕТРИЦА ПРОБЛЕМИ ТРАНСПОЗИЦІЇ ЧЕСЬКИХ АНТРОПОНІМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	198
Неля ПОДЛЕВСЬКА, Олена ШЕВЧЕНКО, Кирило РЕШЕТИЛОВ ЕТНОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВНОГО ВИРАЖЕННЯ І КОМУНІКАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ЛІНГВОПРОСТОРІ.....	206

ПЕДАГОГІКА

Лілія ЗАВІРУХА, Олена БІЛОЗЕРОВА МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО-СЛУХОВОЇ АКТИВНОСТІ У ПРОЦЕСІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 014.13 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО).....	211
Світлана ЗАМРОЗЕВИЧ-ШАДРИНА, Олена ЮДЕНКОВА, Світлана АНТОЩУК НАВИЧКИ МАЙБУТНЬОГО В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ: ЯК ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЗМІНЮЄ ВИМОГИ ДО ОСВІТИ.....	216
Світлана ЗВСКОВА ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	222
Юлія ЗУБЦОВА ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У КРАЇНАХ ЄВРОПИ.....	228

Лариса КАЛІНІНА, Наталія ПРОКОПЧУК МОВНА І МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НОВОГО ПОКОЛІННЯ НА ОСНОВІ МЕТОДИЧНОГО СИНЕРГІЗМУ.....	234
Maryana KASHCHUK, Oksana FEDYSHYN EDUTAINMENT IN THE CONTEXT OF MODERN PEDAGOGICAL THEORY: SYNTHESIS OF EDUCATION AND ENTERTAINMENT.....	241
Володимир КЕМІНЬ, Галина КЕМІНЬ ПІДКАРПАТСЬКА РУСЬ (1918–1939): КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІ АСПЕКТИ.....	247
Юлія КЛОЧКОВА, Альона КОРОЛЬ, Сніжана СКУГОРОВА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ЛОГОПЕДА У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ.....	253
Валентина КОВАЛЬ, Лія ЛУКІНА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ПОЛОНІСТІВ....	259
Ольга КОЗІЙ РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ПРИ ВИВЧЕННІ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ.....	264
Костянтин КОМІСАРОВ, Юлія БОРИШПОЛЕЦЬ ПРОБЛЕМА АКТУАЛЬНОГО ЧЛЕНУВАННЯ РЕЧЕННЯ У КОНТЕКСТІ НАВЧАННЯ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ.....	269
Вікторія КОЧУБЕЙ, Ольга ДОЛГУШЕВА ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТІВ IELTS ДЛЯ РОЗВИТКУ ВМІНЬ УСНОЇ РЕЦЕПЦІЇ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ.....	276
Олена КРАВЧУК МОДЕЛЬ ПАНОРАМНО-МУЗИЧНОГО МИСЛЕННЯ У КОНТЕКСТІ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ....	282
Анастасія КУЗЬМЕНКО АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У НАУКОВИХ РОЗВІДКАХ ДИСЕРТАНТІВ: ДОСВІД КРАЇН ПРИБАЛТИКИ.....	288
Тетяна ЛЕВЧЕНКО, Тетяна ЧУБАНЬ, Тетяна ШИНКАР ЗНАННЯ ПРО РЕЧЕННЯ У СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	292
Metanet Sarkhan NURIYEVA SAMPLE LESSON PLAN ON THE TOPIC ‘FACTORS AFFECTING THE RATE OF CHEMICAL REACTIONS’ IN THE CHEMISTRY COURSE OF 8TH GRADE IN SECONDARY SCHOOLS, BASED ON THE 5E INSTRUCTIONAL MODEL.....	297
Ольга ОДІНЦОВА, Володимир БАЛТРЕМУС ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	303
Олена ОСАДЧА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ ЗАСТОСУВАННЯ СТРАТЕГІЙ МНОЖИННОГО ІНТЕЛЕКТУ.....	308
Юлія ПЕРЕБИЙНІС ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ПРАВА.....	314
Вікторія ПЕРЕВОЗНЮК КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЛОКАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ («PLACE-BASED EDUCATION») В КОНТЕКСТІ НУШ.....	320
Тетяна ПИЛАЄВА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ ПОТРЕБ.....	324

УДК 811.521'243'367.335

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-2-42>

Костянтин КОМІСАРОВ,

orcid.org/0000-0002-2164-6244

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри японської мови і перекладу

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

(Київ, Україна) *k.komisarov@kubg.edu.ua*

Юлія БОРИШПОЛЕЦЬ,

orcid.org/0009-0001-9958-9315

старший викладач кафедри японської мови і перекладу,

заступник декана з науково-методичної та навчальної роботи

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

(Київ, Україна) *y.boryshpolets@kubg.edu.ua*

ПРОБЛЕМА АКТУАЛЬНОГО ЧЛЕНУВАННЯ РЕЧЕННЯ У КОНТЕКСТІ НАВЧАННЯ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

У японській лінгводидактиці проблема актуального членування речення репрезентується, здебільшого, як «проблема часток ВА і ГА». Вартимми вивчення на матеріалі японської мови видаються ефективність методів кваліфікації актуального членування речення, роль різнопланових засобів актуального членування у процесі повсякденного живого мовлення, питома вага кожного зі складників актуального членування з огляду як на суто лінгвістичні, так і на лінгвокультурні особливості.

У нашому дослідженні ми перенесли фокус уваги з підходів до кваліфікації актуального членування речення і аналізу його засобів у сучасній японській мові як таких на підвищення ефективності інтерпретації цих засобів здобувачами освіти, що опановують японську мову як іноземну, а також на підвищення загального рівня обізнаності щодо понять теми і реми, адже сьогодні відчувається нагальна потреба у ретельній систематизації інформації про тему-рематичну прогресію та виробленні шляхів її оптимальної репрезентації під час навчання японської мови. У зв'язку з цим, проаналізувавши низку цінних наукових та науково-методичних праць, а також керуючись нашим власним викладацьким досвідом, ми запропонували кілька практичних підходів до такої репрезентації.

У результаті дослідження було, зокрема, встановлено, що аналіз синтаксичного оточення, в якому використовуються частки ВА та ГА, видається цілком доречним і цікавим з огляду на визначення та представлення позиційних характеристик засобів актуального членування речення в японській мові. На окрему увагу заслуговують специфічні японські синтаксичні конструкції *ハ-ガ文*.

На нашу думку, неабияку ефективність демонструє метод залучення здобувачів освіти до активного розмірковування на тему актуального членування речення і вироблення гіпотез у процесі відстеження наслідків заміни часток у реченнях, спостереження за явищем тематизації різних синтаксичних позицій тощо.

Було підтверджено, що вагоме значення має аспект новизни інформації, або ж дихотомія 既知 відоме ↔ 未知 невідоме, і на цьому варто неодмінно наголошувати у навчальному процесі на всіх його стадіях.

На початковому рівні опанування японської мови ми рекомендуємо застосовувати спрощений підхід до пояснення матеріалу щодо актуального членування речення, повідомляючи здобувачам освіти про: аспект важливості інформації, що передається; бажання мовця на чомусь сфокусувати увагу співрозмовника; особливості оформлення опису та базові синтаксичні правила.

Ключові слова: лінгводидактика, актуальне членування речення, тема, рема, підмет, частка.

Kostiantyn KOMISAROV,

orcid.org/0000-0002-2164-6244

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor;
Associate Professor at the Department of the Japanese Language and Translation
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
(Kyiv, Ukraine) k.komisarov@kubg.edu.ua

Yulia BORYSHPOLETS,

orcid.org/0009-0001-9958-9315

Senior Lecturer at the Department of the Japanese Language and Translation,
Deputy Dean for Scientific, Methodical and Educational Work
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
(Kyiv, Ukraine) y.boryshpolets@kubg.edu.ua

FUNCTIONAL SENTENCE PERSPECTIVE IN THE CONTEXT OF LEARNING JAPANESE AS A FOREIGN LANGUAGE

In the Japanese linguistic didactics, the problem of functional sentence perspective is mostly represented as “the problem of particles WA and GA”. Effectiveness of the methods of qualification for functional sentence perspective, role of various means of functional sentence perspective in the process of everyday communication, specific weight of each component of functional sentence perspective in the view of linguistics and culture are worth studying on the material of the Japanese language.

In our research, we have shifted the focus of attention from the approaches to qualification of functional sentence perspective and the analysis of its means in the modern Japanese language to increasing the effectiveness of comprehending these means by students learning Japanese as a foreign language, as well as to increasing the general level of awareness of the concepts of theme and rheme, because nowadays there is an urgent need for a thorough systematization of information about thematic and rhematic progression as well as development of ways of its optimal representation during Japanese language learning. In this regard, after analyzing a number of valuable scientific and scientific-methodical works, and being guided by our own teaching experience, we have proposed several practical approaches to such a representation.

As a result of the study, it has been found, in particular, that the analysis of syntactic environment, in which particles WA and GA are used, seems to be quite relevant and interesting in view of the definition and presentation of positional characteristics of the means of functional sentence perspective in the Japanese language. Specific Japanese syntactic constructions ハーガ文 deserve special attention.

In our opinion, the method of engaging students in active reflection on the topic of functional sentence perspective and developing hypotheses in the process of tracking consequences of replacing particles in sentences, observing the phenomenon of thematization of various syntactic positions, etc., demonstrates considerable effectiveness.

It was confirmed that the aspect of newness of information, or the dichotomy of 既知 known ↔ 未知 unknown, is of great importance and this should be emphasized in the educational process at all its stages.

At the initial level of mastery of the Japanese language, we recommend using a simplified approach to explaining the material regarding functional sentence perspective, informing learners about: the aspect of importance for the information being conveyed; the speaker's desire to focus the interlocutor's attention on something; peculiarities of the design of description and the basic syntactic rules.

Key words: linguistic didactics, functional sentence perspective, theme, rheme, subject, particle.

Постановка проблеми. Актуальне членування речення – це комунікативно-змістове членування його в актуальному мовленні, що містить дане (відоме) і нове (повідомлюване) із позиції адресата повідомлення, тобто тему і рему. Засобами актуального членування можуть бути інтонація, порядок слів, видільно-обмежувальні прислівники, артиклі, ремовидільні конструкції, контекст. Різні лінгвісти вважали домінантною або тему, або рему. Окрім того, було визначено третій складник актуального членування речення – дифузну зону, яка має подвійний зв'язок як із темою, так і з ремою. Чимало висловлювань живого мовлення можуть складатися лише з реми. Як констатує

Олена Селіванова, традиційно виокремлюють три підходи до кваліфікації актуального членування речення: семантичний, синтаксичний, логіко-граматичний та комунікативний (Селіванова, 2006: 21).

Наведені вище відомості щодо специфіки розробки у лінгвістиці проблеми актуального членування речення є, безперечно, релевантними і для японської мови. Не викликає заперечень актуальність вивчення на матеріалі цієї національної мови таких основоположних питань, як ефективність методів кваліфікації актуального членування речення, роль різнопланових засобів актуального членування у процесі повсякденного

живого мовлення, питома вага кожного зі складників актуального членування з огляду як на суто лінгвістичні, так і на лінгвокультурні особливості. Проте, формулюючи тему нашого дослідження, ми були готові до перенесення фокусу уваги з підходів до кваліфікації актуального членування речення і аналізу його засобів у сучасній японській мові як таких на підвищення ефективності інтерпретації цих засобів здобувачами освіти, що опановують японську мову як іноземну, а також на підвищення загального рівня обізнаності щодо понять теми і реми, тобто уже відомого і нового для адресата повідомлення, адже під час користування рідною мовою у процесі комунікації таке комунікативно-змістовне членування речення майже не усвідомлюється ані мовцями, ані адресатами мовлення, а попередній досвід вивчення іншої іноземної мови (наприклад, англійської) хоч і може стати у пригоді в цьому сенсі, вірогідно, не буде достатньо ілюстративним з огляду на специфіку системи японської мови.

У японській лінгводидактиці проблема актуального членування речення репрезентується, здебільшого, як «проблема часток ВА (~は) і ГА (~が)». Перша з них є підсилювально-видільною (取り立て助詞), а друга – відмінковою (格助詞). Як у середовищі педагогів, так і серед здобувачів освіти за багато десятиліть сформувалися стереотипні уявлення про те, що ці частки надзвичайно складні в актуальному використанні, і навіть носії японської мови не завжди спроможні дати однозначну відповідь, який із двох граматичних показників потрібно вжити у якомусь конкретному випадку. Також, іноді можна почути думку про те, що тільки носії корейської мови можуть навчитися вправно використовувати частки ВА і ГА у процесі опанування мови японської. Окрім того, студенти, рідна мова яких не володіє такими елементами зовнішньої флексії, не завжди можуть оперативнo й ефективно сформулювати цілісне та адекватне уявлення про систему таких граматичних засобів у японській мові. На жаль, проблематичність актуального членування японського речення для навчального процесу цим не вичерпується, і відчувається потреба у ретельній систематизації інформації про тему і рему та виробленні шляхів її оптимальної репрезентації під час навчання японської мови як іноземної.

Аналіз досліджень. Підходи до інтерпретації понять теми і реми, а також проблема репрезентації актуального членування японського речення у навчальному процесі у різні часи ставали предметом вивчення багатьох дослідників, і насамперед – на теренах Японії. Так, Нода Хісаші пропо-

нує п'ять головних способів пояснити різницю у використанні часток ВА та ГА. Перший полягає у протиставленні «старої» (旧情報) та «нової» (新情報) інформації. Якщо коротко, то перша вводиться часткою ВА, а друга – часткою ГА: 鈴木さんは校長です。 *Пан Судзукі – директор школи; 鈴木さんが校長です。 Директором школи є пан Судзукі.* Другий спосіб заснований на розрізненні факту (現象文) і судження (判断文): підмет речень першого типу представлений часткою ГА, а другого – часткою ВА: 犬が寝そべっている。 *Лежить собака; それは私の傘です。 То моя парасолька.* Для третього способу пояснити різницю між зазначеними частками важлива релевантність підмета всьому реченню чи тільки його частині: 父は晩酌をするとき、冷や奴を食べる。 *Коли мій батько випиває вечорами, то їсть охолоджений сир тофу; 父が晩酌をするとき、つきあう。 Коли мій батько випиває вечорами, я складаю йому компанію.* Четвертий спосіб правильно обрати частку полягає у розрізненні зіставлення та ексклюзивності: 犬は好きだが、猫は嫌いだ。 *Собак люблю, а котів ненавиджу; 私が責任者だ。 Відповідальна особа – я.* П'ятий спосіб базується на виділенні специфікаційних (指定文) та предикаційних (措定文) речень. Підмет та іменну частину присудка перших можна поміняти місцями без втрати значення, і у таких конструкціях може використовуватися як частка ВА, так і частка ГА. Для речень другого типу описана вище операція не є можливою, і тут уживається лише частка ВА (用語内容).

На нашу думку, запропоновані дослідником способи мають суттєве практичне значення, проте розраховані, переважно, на японську аудиторію і не можуть бути достатньою мірою адаптовані для аудиторії іноземної. Особливе занепокоєння викликає останній із розглянутих способів, адже тут узагалі відсутня остаточна відповідь на питання, яку частку слід обирати.

Японський лінгвіст Іорі Ісао окреслює, насамперед, синтаксичне оточення, в якому використовуються частки ВА та ГА, а потім наголошує на важливості урахування двох ключових лінгвістичних понять: 主語 *підмет* та 主題 *тема*. При цьому згадується, що свого часу інший провідний японський мовознавець Мікамі Акіра звертав увагу наукової спільноти, зокрема, на те, що в японській мові не існує підмета у такому ж розумінні, як, скажімо, в європейських мовах, наприклад, в англійській. Якщо точніше, то йдеться про відсутність «граматичного підмета» (文法的主語). Такий підхід не міг не викликати критику з боку цілої низки японських філологів, зокрема Харада

Шін'ічі та Шібатані Масайоші. Проте, більш прискіпливий розгляд дає можливість зрозуміти, що у працях Мікамі Акіра йдеться не так про заперечення поняття підмета, як про часткове переосмислення сутності часток ВА та ГА і, у цьому зв'язку, широке залучення понять 主語 та 主題, про які ми щойно згадали. Відповідно до концепції Мікамі Акіра, 主題 (тема) знаходиться на початку речення, означає «якщо говорити про...» і повідомляє реципієнтам інформації, про що саме йдеться у цьому реченні. Що ж до 主語 (підмета), то він утворює єдність із присудком, як і в європейських мовах, і феномен виникнення такої єдності японський дослідник вважає «привілейованою організуючою функцією фрази з іменником у називному відмінку». Саме таку фразу Мікамі пропонує вважати підметом, зауважуючи при цьому, що підметом саме у такому сенсі японська мова не володіє (庵, 2018: 1–5).

Ми вважали за доцільне спиратися на цю концепцію у процесі нашого дослідження і оперувати саме поняттями 主語 *підмет* (репрезентований часткою ГА) та 主題 *тема* (репрезентована часткою ВА), а не, скажімо, розповсюдженими у сучасній лінгводидактиці «тематичним підметом» (ВА) та «рематичним підметом» (ГА), хоча самі терміни «тема» і «рема» ми вживаємо і рекомендуємо використовувати у викладацькій діяльності, але без жорсткої прив'язки до поняття підмета.

Мета статті – проаналізувавши головні підходи до інтерпретації понять теми і реми та різнобічно вивчивши історію проблеми репрезентації актуального членування японського речення у навчальному процесі, запропонувати раціональні схеми інтеграції цього матеріалу у контекст навчання японської мови як іноземної у ЗВО на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Отже, у межах цієї нашої розробки ми пропонуємо низку підходів до репрезентації понять теми і реми, темо-рематичної прогресії, чи актуального членування речення, у процесі навчання японської мови як іноземної.

Перший підхід можна успішно розробити, спираючись на доробок уже згаданого нами провідного японського лінгвіста Іорі Ісао (庵, 2018), і насамперед пропонується наголосити на синтаксичному оточенні, щоб, так би мовити, взагалі зрозуміти, де саме в реченні можна зустріти частки ВА та ГА.

Так, по-перше, частка ВА може зустрічатися після різних членів речення, які нормативно (коли не тематизовані) маркуються відповідними показниками: підмета (зазвичай маркується відмінковим

показником ГА), прямого додатка (О), непрямого додатка (НІ; КАРА): 太郎はこの本を書いた。 *Таро написав цю книгу*; 花子からは昨日連絡があった。 *Від Ханako вчора була звістка*. Окрім того, частка ВА може вживатися після складених граматичних показників, наприклад, НІ ЦУЙТЕ: その問題については私が説明します。 *Щодо того питання, пояснення надам я*. По-друге, ВА можна зустріти після деяких сполучників: 私が家に帰ったときは彼女はもう家にいなかった。 *Коли я повернувся додому, її вдома вже не було*. По-третє, що найцікавіше, ця частка може зустрічатися усередині присудка: 私はその手紙をまだ読んではいない。 *Не прочитав я ще той лист*.

Якщо говорити про синтаксичне оточення для частки ГА, то вона вживається, по-перше, на позначення у реченні суб'єкта дії чи події, носія стану, ознаки чи почуттів: ネコがネズミを追いかけている。 *Кіт переслідує мишу*; 窓ガラスが割れている。 *Віконне скло розбите*; 太郎が怒った。 *Таро розсердився*. По-друге, ця частка може позначати об'єкт почуттів чи фізіологічних проявів: 太郎は花子が好きだ。 *Таро подобається Ханako*; 私は頭が痛い。 *У мене болить голова*. По-четверте, частка ГА використовується в реченнях, де виражається категорія граматичного стану без вказівки на кількість чи ступінь: 私にはこの本が読みやすい。 *Як на мене, ця книжка легко читається*; 太郎はフランス語が話せる。 *Таро може говорити французькою*.

По-п'яте, зустрічаємо цей відмінковий показник у специфічних японських синтаксичних конструкціях, які традиційно називають «ハ-ガ文» (речення за схемою «ВА – ГА»): 像は鼻が長いです。 *У слона довгий ніс* (букв.: *Щодо слона, то ніс довгий*); 日本は山が多いです。 *В Японії багато гір* (букв.: *Щодо Японії, то гори численні*). Стосовно цих конструкцій студентам необхідно зробити щонайменш два додаткові пояснення. Перше стосується різниці між реченнями а) 像は鼻が長いです。 *У слона довгий ніс* (ВА – ГА) та б) 像の鼻は長いです。 *Ніс слона довгий* (НО – ВА). І тут варто повернутися до питання теми (主題): у реченні (а) темою є 像 *слон*, а у реченні (б) – 像の鼻 *ніс слона*, і відповіддю на питання 像はどんな動物ですか。 *Слон – це яка тварина?* буде речення (а), а не речення (б) (Коту). Друге пояснення може видатися складнішим і навіть викликати питання щодо своєї доцільності (щонайменш, на початковому етапі вивчення японської мови), проте ми вважаємо його цінним з точки зору дотримання системності у процесі викладення граматичного матеріалу. Отже, далеко не всі речення, в яких ми спостерігаємо спочатку ВА,

а потім ГА, належать до категорії *ハ-ガ文*. Наприклад, конструкції з тематизованим прямим додатком (この本は太郎が書いた。 *Цю книгу написав Таро*), а також конструкції з об'єктом почуттів чи фізіологічних проявів та конструкції з категорією граматичного стану без вказівки на кількість чи ступінь (ми говорили про них вище) класичними прикладами *ハ-ガ文* не вважаються (庵, 2018: 2).

Другий підхід до презентації навчального матеріалу, безпосередньо пов'язаного з актуальним членуванням речення, пропонує перевірений часом збірник дидактичних матеріалів 『ケーススタディー日本文法』 «Японська граматики за кейс-методом» (寺村, 2002). Граматичні особливості часток ВА та ГА здобувачам освіти спершу пропонується спробувати визначити самостійно. Зокрема, потрібно відстежити, що відбудеться, якщо ВА змінити на ГА у низці речень. Так, у реченнях 高橋さんは病気です。 *Пан Такахаши хворіє* та 子供たちは外で遊んでいる。 *Діти граються на вулиці* заміна частки не призводить до руйнування речення, і загальне значення суттєво не змінюється. Водночас, у реченнях 靴はここで脱いでください。 *Взуття, будь ласка, знімайте тут*, 来年は和子も20才になる。 *Наступного року Кадзуро виповниться 20 років* та 女子の体操ではルーマニアが優勝した。 *У гімнастиці серед жінок перемогу здобула Румунія* заміна ВА на ГА не є можливою без утрати сенсу. У такий спосіб студентів підводять до висновку про те, що, по-перше, зазначена заміна можлива виключно тоді, коли ВА є маркером підмета, і, по-друге, використання ВА помітно виходить за межі категорії підмета. Отже, ми знову говоримо про дихотомію 主語 主語 *підмет* ↔ 主題 *тема*.

Далі думка розгортається у напрямку тематизації різних синтаксичних позицій (про це йшлося також під час опису нами першого підходу). Заключні частини простих речень із часткою ВА пропонується трансформувати так, щоб отримати складнопідрядні речення (при цьому застосовуються субстантиватор *こと* і сполучний формант *～たら*), наприклад: あのお酒は全部飲んでしまいました。 *Те sake уже все випили* → あのお酒を全部飲んでしまったことを知っていますか。 *Ви знаєте, що те sake уже все випили?*; → あのお酒を全部飲んでしまったら、次は何を買おうか。 *Коли вип'ємо все те sake, що іще купимо?* (寺村, 2002: 6–7). Таким чином, «відновлюються» відмінкові частки О (знахідний відмінок), ГА (називний відмінок), НІ (позначення місцезнаходження тощо), ДЕ (позначення місця дії тощо), а також фіксуються випадки, коли на місці ВА нічого не «з'являється»: 昨日は一日中雨が降っ

ていた。 *Учора цілий день ішов дощ* → 昨日、一日中雨が降っていたことを知っていますか。 *А ви знаєте, що вчора цілий день ішов дощ?*

Отже, стає достатньо зрозуміло, що частка ГА має ту ж функцію, що й інші відмінкові частки, які приєднуються до іменників, а саме – показує відношення іменника до присудка; частка ВА зустрічається у різних синтаксичних позиціях і вказує на те, що саме цей член речення є темою, предметом висловлення. Також необхідно звертати увагу здобувачів освіти на те, що при тематизації відмінкові показники ГА та О неодмінно зникають, ніби поступаючись місцем частці ВА, до інших же показників ВА може приєднуватися, утворюючи так званий «подвійний відмінок» (наскільки коректним є таке формулювання – предмет окремої дискусії).

Далі демонструються головні випадки актуального використання часток ВА і ГА. Так, як ми вже знаємо, ВА широко використовується як маркер теми речення. Окрім того, наводиться зіставна функція цієї частки: 雨は降っていますが、雪は降っていません。 *Дощ іде, а сніг не іде*. Частка ГА має функцію загального опису (総記): 太郎が学生です。 *(Саме) Таро (а не хтось інший) є студентом*. Також, ця частка володіє функцією нейтрального твердження (中立叙述): 雨が降っています。 *Йде дощ* (寺村, 2002: 8–10).

Окрім того, у цьому збірнику дидактичних матеріалів наголошується на аспекті новизни інформації, або ж на дихотомії 既知 *відоме* ↔ 未知 *невідоме*. У зв'язку з цим пропонується вставити ВА або ГА на місці пропусків у невеликих за обсягом фрагментах текстів, наприклад: 昔々ある所にあじいさんとおばあさん(が)住んでいました。おじいさん(は)毎日、山へ柴刈りに、おばあさん(は)川へ洗濯に行っていました。 *У давні часи були собі дід та баба. Дід щодня ходив до лісу збирати хмиз, а баба – до річки прати*. І тут здобувачам освіти пропонується гіпотеза: елемент, що з'являється у мовленні вперше, маркується часткою ГА, а елемент, про який уже йшлося – часткою ВА. На перший погляд, все видається доволі простим. Проте, подальші експерименти показують, що нові елементи, як і було встановлено раніше, позначаються за допомогою ГА, а от із відомими елементами не все однозначно: вони можуть позначатися як часткою ВА, так і часткою ГА. І це подається як нова гіпотеза. Однак, належить таки розібратися, коли яку частку потрібно вживати за правилами. Подальші роздуми призводять до висновку, що говорити потрібно не про елементи, що з'являються у мовленні, а про елементи, які є відомими чи невідомими.

мими для співрозмовника на думку мовця. Однак, і це виявляється недостатнім для того, щоб сформулювати струнке правило. Тому пропонується розглянути ще два приклади: *きみが責任者だ。Ti – відповідальна особа; ウルトラマンの身長は東京タワーの高さである。Зріст Ультрамена дорівнює висоті Токійської вежі. Як чергова нова гіпотеза і остаточний висновок подається твердження про те, що, по-перше, ми повинні говорити не про окремих «елемент», а про «пропозицію» чи «тезу», до складу якої входить цей елемент; по-друге, значення має не так «відоме» та «невідоме», як «вихідна теза» (前提命題) і «фокус уваги» (焦点命題) повідомлення. Отже, елемент, що репрезентує вихідну тезу, маркується показником ВА, а елемент, що вказує на фокус уваги, – показником ГА (寺村, 2002: 134–139).*

Переходячи до третього і останнього пропонуваного у цій розвідці підходу до розв'язання проблеми актуального членування речення у контексті викладання японської мови як іноземної, не можемо не відзначити, що попередньо розглянуті два – характеризуються комплексністю та інформативністю, проте можуть бути недостатньо ефективними на початковій стадії вивчення мови з огляду на недостатній рівень лінгвістичної компетенції здобувачів освіти. Для роботи з початківцями ми рекомендуємо якісно інший метод, що може зазнавати критики через помітну стислість і спрощеність теоретичної інформації, проте, на нашу думку, тут навряд чи можна констатувати брак об'єктивності висвітлення лінгвістичного явища, про яке йдеться.

Насамперед, пропонується підійти до питання актуального членування речення з точки зору важливості інформації, що передається. Якщо точніше, то йдеться про те, що саме автор хоче сказати найбільше за допомогою свого речення: якщо важлива річ, інформація, задля якої, власне, і було народжене це речення, знаходиться одразу після умовного місця, куди необхідно вставити частку, то використовується частка ВА, якщо ж перед, то частка ГА: *田中社長は3時に来ます。Директор фірми Танака прийде о третій годині* (хотіли повідомити про час прибуття директора); *田中社長が3時に来ます。О третій годині прийде директор фірми Танака* (хотіли повідомити, хто саме прийде о третій годині). Якщо у мовленні з'являються питальні слова, то перед питальним словом вживається частка ВА, а після питального слова – частка ГА: *これは何ですか。Що це?; だれが来ましたか。Хто прийшов?* (友松, 和栗, 2006: 10).

Наступний важливий момент – це коли у мовця виникає бажання на чомусь особливо наголосити

(сфокусувати увагу співрозмовника). У таких випадках частка ВА використовується як маркер теми розмови, й іноді після неї ставиться кома: *あの映画は、3年前に国で見ました。Той фільм я дивився на батьківщині три роки тому; お酒は好きなんですが、すぐ顔が赤くなってしまいます。Випити люблю, але обличчя одразу ж червоніє; わたしのうちに犬はいません。Собаки у мене вдома немає* (у заперечних реченнях ВА в експресивній функції вживається доволі часто). І тут також наголошується на зіставній функції частки ВА: *ワインは飲めますが、ウイスキーは飲めません。Вино можу пити, а віскі – не можу* (友松, 和栗, 2006: 11).

І останнє, на що пропонується звернути увагу, якщо йдеться про спрощений підхід до інтерпретації та засвоєння засобів актуального членування, – це особливості оформлення опису та базові синтаксичні правила. По-перше, потрібно пам'ятати про те, що коли хтось щось споглядає або чує і констатує це, використовується частка ГА: *あ、鳥が水を飲んでいいます。О! Пташка п'є водичку*. По-друге, важливо знати, що підмет головної предикативної частини складно-підрядного речення маркується часткою ВА, а підмет підрядної – часткою ГА: *わたしは子どもがかいた絵を見ました。Я бачив малюнок, що його намалювала дитина*. По-третє, звертається увага на існування категорії речень *ハ-ガ文*, про яку вже йшлося (щоправда, тут до неї зараховуються всі можливі конструкції, що мають схему «ВА – ГА»): *この部屋は窓が大きいです。У цій кімнаті великі вікна; わたしは頭が痛いです。У мене болить голова* (友松, 和栗, 2006: 13–15).

Висновки. Здійснене нами системне вивчення проблеми актуального членування речення у контексті навчання японської мови як іноземної дозволило дійти низки висновків. По-перше, аналіз синтаксичного оточення, в якому використовуються частки ВА та ГА, видається доволі цінним з огляду на визначення та представлення позиційних характеристик засобів актуального членування речення в японській мові. По-друге, варто приділити окрему увагу специфічним японським синтаксичним конструкціям *ハ-ガ文*, наголосивши, зокрема, на принциповій різниці між схемами «ВА – ГА» та «НО – ВА». По-третє, високі результати дає метод залучення здобувачів освіти до активного розмірковування на тему актуального членування речення і вироблення гіпотез, коли, наприклад, пропонується: відстежити, що відбудеться, якщо ВА змінити на ГА у низці речень; поспостерігати над процесом тематизації різних синтаксичних позицій, що передбачає трансформацію заключних

частин простих речень із часткою ВА; колегіально проаналізувати головні випадки актуального використання часток ВА і ГА. По-четверте, вагоме значення має аспект новизни інформації, або ж дихотомія 既知 *відоме* ↔ 未知 *невідоме*, на чому слід неодмінно наголошувати у навчальному процесі. По-п'яте, для початкового рівня опанування япон-

ської мови варто застосовувати спрощений підхід до пояснення матеріалу щодо актуального членування речення, повідомляючи здобувачам освіти про: аспект важливості інформації, що передається; бажання мовця на чомусь сфокусувати увагу співрозмовника; особливості оформлення опису та базові синтаксичні правила.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Koty. 『ハーガ構文（1）』. *SUKA nippon*. URL: <https://ameblo.jp/koty/entry-10169730246.html> (アクセス年月日: 18.01.2024).
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
3. 庵 功雄. 「は」と「が」の新しい捉え方についての考察 - 「は」と「が」はこんなに簡単だった!. 一橋日本語教育研究. 2018. № 6. 1-10 頁. URL: <https://hermes-ir.lib.hit-u.ac.jp/hermes/ir/re/70051/jle0000600010.pdf> (アクセス年月日: 18.01.2024).
4. 寺村 秀夫. ケーススタディ日本文法. 東京 : おうふう, 2002. 165 頁.
5. 友松 悦子, 和栗 雅子. 短期集中初級日本語文法総まとめ ポイント20. 東京 : スリーエーネットワーク, 2006. 129 頁.
6. 用語内容. 日本語教師目指すなら日本語教師養成講座、日本語教育能力検定試験対策のアーカデミー. URL: <https://yousei.arc-academy.net/manbow/index.php/term/detail/1031> (アクセス年月日: 18.01.2024).

REFERENCES

1. Koty. “WA – GA kōbun (1)” [WA – GA Syntax (1)]. *SUKA nippon*. URL: <https://ameblo.jp/koty/entry-10169730246.html> (accessed: 18.01.2024). [in Japanese].
2. Selivanova O. (2006) Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia [Modern Linguistics: a Terminological Encyclopedia]. Poltava : Dovkillia-K, 716. [in Ukrainian].
3. Iori Isao (2018) “WA” to “GA” no atarashī toraekata ni tsuite no – kōsatsu – “WA” to “GA” wa kon’nani kantandatta! – [A study on a new way of understanding “WA” and “GA” – “WA” and “GA” turned to be so easy!]. Ichibashi Japanese Language Education Research. No 6. PP. 1-10. URL: <https://hermes-ir.lib.hit-u.ac.jp/hermes/ir/re/70051/jle0000600010.pdf> (accessed 18.01.2024). [in Japanese].
4. Teramura Hideo (2002) Kēsusutadi Nihon bupō [Case Study Japanese Grammar]. Tōkyō: Ōfū. 165 p. [in Japanese].
5. Tomomatsu Etsuko, Waguri Masako (2006) Tanki shūchū shokyūnihongo bupō sō matome pointo 20 [Short-Term Intensive Beginner’s Japanese Grammar Summary 20 Points]. Tōkyō: Suriēnettowāku. 129 p. [in Japanese].
6. Yōgo naiyō. Nihongo kyōshi mezasunara nihongo kyōshi yōsei kōza, nihongo kyōiku nōryoku kentei shiken taisaku no ākuakademī [Terminology content. If you want to become a Japanese teacher, check out ARC Academy, a Japanese language teacher training course and preparation for the Japanese Language Teaching Proficiency Test]. URL: <https://yousei.arc-academy.net/manbow/index.php/term/detail/1031> (accessed 18.01.2024). [in Japanese].